

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินโครงการการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการบริหารจัดการประตุน้ำอุทกวิทยาสหวิทยาการ ประสิทธิภาพ: ชุมชนประมงพื้นบ้านในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัย รวมทั้งเสนอแนะข้อคิดเห็นจากการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

สังเขปการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจภาคครัวเรือนของชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการจัดการประตุน้ำอุทกวิทยาสหวิทยาการต่อชุมชนประมงพื้นบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาและลดผลกระทบดังกล่าวด้วยการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีการและเครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) อาศัยหลักการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นผู้ร่วมวิจัยโดยการให้ข้อมูล จัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันเพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวประมงพื้นบ้านโดยการผสมผสานวิธีการศึกษาและเครื่องมือในการวิจัยทั้งการลงพื้นที่สำรวจ (Survey) สภาพชีวิตความเป็นอยู่ การทำมหากิน สภาพแม่น้ำและลำคลองสาขา การจัดการประตุน้ำ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ปรากฏชาวบ้านและกลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน 38 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำท้องถิ่น จำนวน 5 คน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการประสานงานกับกรมชลประทานในการจัดการประตุน้ำ รวมทั้งใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้านประมงพื้นบ้านในเขตอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 301 ตัวอย่าง เพื่อสะท้อนความรู้สึกนึกคิดต่อสภาพปัญหา ผลกระทบและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ได้ต่อชุมชนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัยอีกครั้ง ก่อนจัดทำและนำเสนอในรูปแบบของรายงานการวิจัยเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายสถานการณ์และสภาพการณ์ของปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการบริหารจัดการประตุน้ำที่ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านเผิงอยู่ รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของชาวประมงพื้นบ้าน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สภาพเศรษฐกิจภาคครัวเรือนของชาวประมงพื้นบ้าน

จากการใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพเศรษฐกิจภาคครัวเรือนของชาวประมงพื้นบ้านในเขตอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 8 ตำบล 34 หมู่บ้าน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 301 ครัวเรือน พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่ ยึดอาชีพประมงเป็นหลักมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 74.08) อาศัยแม่น้ำปากพนังและลำคลองสาขาเป็นที่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 86.05) และใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำที่จับได้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน (ร้อยละ 95.35) ชาวประมงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.70) จำเป็นต้องประกอบอาชีพเสริมเนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย เช่น ทำการเกษตรและรับจ้างเพื่อเพิ่มรายได้ และจากการวิเคราะห์รายจ่ายและหนี้สินครัว พบว่ารายจ่ายหลักชาวประมงพื้นบ้านมาจาก ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าเล่าเรียนลูกหลาน ค่ายานพาหนะ เป็นต้น เฉลี่ยครัวเรือนละ 2,975.08 1,747.44 และ 962.62 บาทต่อเดือนตามลำดับ ในขณะที่หนี้สินครัวเรือนส่วนใหญ่กู้มาจากการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ญาติพี่น้อง และกองทุนหมู่บ้าน โดยมีหนี้สินจากแต่ละที่เฉลี่ยครัวเรือนละ 36,846.67 10,707.64 บาท 8,108.33 บาทตามลำดับ ซึ่งเหตุผลการก่อหนี้ส่วนใหญ่คือเพื่อเป็นทุนในการทำประมง เพื่อการบริโภคในครัวเรือน เป็นทุนในการทำอาชีพเสริม และเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษา ทั้งนี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.68) เชื่อว่า จะสามารถปลดหนี้ได้หมดภายในระยะ 10 ปี โดยเพียงร้อยละ 10.30 เท่านั้นที่เชื่อว่าจะสามารถชำระคืนได้ตามระยะสัญญา

ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า รถจักรยานยนต์ และโทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 78.41 78.07 และ 74.42 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม (ร้อยละ 66.45) ส่วนที่มีเงินออมก็จะมีออมได้น้อยกว่า 1,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 25.91) ร้อยละ 30.56 ไม่มีที่ดินถือครอง

ปัญหาและผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการจัดการประตุน้ำ

ภายหลังจากมีประตุน้ำอุทกวิทยาประสิทธิ พบว่า การบริหารจัดการประตุน้ำ โดยกรมชลประทาน ได้สร้างผลกระทบทางตรงและทางอ้อมด้านเศรษฐกิจต่อครัวเรือนชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอปากพนัง โดยส่งผลให้ภาพรวมของรายจ่ายและหนี้สินครัวเรือนส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 72.09 44.19 ตามลำดับ) ในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้ครัวเรือนส่วนใหญ่

มีเงินออมลดลง (ร้อยละ 40.86) ครั้วเรือนขาวประมาณส่วนใหญ่ร้อยละ 84.72 รู้สึกไม่มั่นคงต่ออาชีพ ทำให้มีเพียงร้อยละ 15.62 เท่านั้นที่เชื่อว่าสมาชิกในครอบครัวจะสืบสานอาชีพประมงต่อไป โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.40) ต้องการปรับเปลี่ยนอาชีพและมีอาชีพเสริม ทั้งนี้เนื่องจากชาวประมงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.06) เห็นว่าชนิดพันธุ์สัตว์น้ำมีจำนวนลดลง ปริมาณที่จับได้และขนาดก็ลดลง ตามไปด้วย (ร้อยละ 81.39 70.76 ตามลำดับ) แม้ว่าราคาสัตว์น้ำจะสูงขึ้น (ร้อยละ 42.86) แต่ชาวประมงส่วนใหญ่ก็มีรายได้ลดลง (ร้อยละ 64.45) ในขณะเดียวกันต้องมีต้นทุนทำประมงที่เพิ่มสูงขึ้น (ร้อยละ 52.49) โดยผลกระทบที่เป็นปัญหาต่อชาวประมงพื้นบ้านในระดับมากถึงมากที่สุดคือ ด้านค่าใช้จ่ายครัวเรือน (4.22) ด้านอาหาร (4.07) ด้านหนี้สิน (3.93) ด้านรายได้ (3.64) ด้านสิ่งแวดล้อม (3.62) และด้านน้ำดื่ม/น้ำใช้ (3.51) ตามลำดับ และผลกระทบในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านประเพณี วัฒนธรรม (ร้อยละ 3.35) ด้านสุขภาพ (3.31) ด้านความสุขในครัวเรือน (3.28) ด้านความรู้ภูมิปัญญา (3.28) ด้านทรัพย์สิน (3.23) และด้านเงินออม 3.15

แนวทางแก้ไขปัญหาลดผลกระทบ

ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.86) ยังคิดว่ากรมชลประทานควรเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการแก้ไขปัญหาจากการบริหารจัดการประตุน้ำ โดยชาวประมงยินดีที่จะมีส่วนร่วมด้วยการประชุมและเสนอความคิดเห็นเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.40) อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.13) ไม่พอใจผลการดำเนินการของกรมชลประทาน โดยมีสาเหตุมาจากความรู้สึกละเลยไม่ได้รับการเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ขาดการสื่อสารกับชาวบ้านในการบริหารจัดการประตุน้ำ และขาดความต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา เฉพาะต่อความเดือดร้อนของชาวประมง ตลอดจนขาดความโปร่งใสในการทำงาน เช่น การเปิดประตุน้ำเพื่อจับสัตว์น้ำเอง เป็นต้น

สำหรับการแก้ไขปัญหาและลดผลกระทบ ชาวประมงพื้นบ้านต้องการให้กรมชลประทานเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเปิดปิดประตุน้ำ ทั้งนี้เพื่อลดผลกระทบที่จะมีต่อทรัพยากรประมงและให้เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตสัตว์น้ำ นอกจากนี้ต้องการให้กรมชลประทานดำเนินการซ่อมประตุน้ำที่ชำรุด ขุดลอกคูคลองที่ตื้นเขินในช่วงฤดูแล้ง ตลอดจนมีมาตรการในการกำจัดวัชพืชน้ำ เช่น ผักกะเฉด ผักตบชวา อย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันน้ำเน่าเสีย และบริหารจัดการส่งน้ำเข้าคูคลองให้เพียงพอต่อความต้องการของพื้นที่เกษตรซึ่งเป็นอาชีพเสริมของชาวประมง รวมทั้งอยากให้ผู้บริหารที่มีอำนาจในการตัดสินใจมีความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิเนวของคนภาคใต้ ในขณะเดียวกัน ต้องการให้กรมประมงปล่อยชนิดพันธุ์สัตว์น้ำเพิ่มเติมในช่วงฤดูกาลที่เหมาะสม พร้อมทั้งควบคุมและมีมาตรการที่เข้มข้นในการกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบริเวณประตุน้ำ

นอกจากนี้ อยากให้หน่วยงานของรัฐบูรณาการการทำงานเพื่อให้เกิดความสอดคล้องต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ในการพัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน จัดหน่วยเคลื่อนที่พบปะและบริการประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง รวมทั้ง

เพิ่มช่องทางการสื่อสารที่เน้นประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและรับรู้แนวทางการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้ชาวประมงสามารถปรับตัวและพร้อมรับกับสถานการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้

อภิปรายผลการวิจัย

ในสถานการณ์ที่หน่วยงานภาครัฐมีอำนาจหน้าที่และสิทธิเด็ดขาดในการบริหารจัดการทรัพยากรซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ชาวบ้าน การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการบริหารจัดการประมงชายฝั่งน้ำจืดจากวิถีชีวิตประมง การศึกษา: ชุมชนประมงพื้นบ้านในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมุ่งศึกษาเพื่อสะท้อนปัญหาความเดือดร้อนและนำเสนอผลกระทบ ตลอดจนความต้องการในการแก้ไขปัญหาของชุมชนประมงพื้นบ้าน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกันของทุกภาคส่วน

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า หลังจากมีการสร้างประมงชายฝั่งน้ำจืดจากวิถีชีวิตประมงทำให้ทรัพยากรประมงในแม่น้ำปากพนังและลำน้ำสาขามีปริมาณและชนิดพันธุ์ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิทัศน์ ทิพย์กองลาส สุวรรณดี ขวัญเมือง และสุธาทิพย์ ทิพย์วงศ์ (2543) อรัญญา อัครอารีย์ และประมัยพร ศรีอรุณ (2546) สืบพงศ์ ธรรมชาติ และคณะ (2547) รวมทั้งสถาบันทรัพยากรชายฝั่ง (2547) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนเศรษฐกิจครัวเรือนของชาวประมงพื้นบ้านเป็นอย่างมาก ทำให้ขาดรายได้ ขาดแหล่งอาหาร ต้องปรับเปลี่ยนอาชีพ ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพเพิ่มขึ้น จนนำไปสู่ปัญหาหนี้สินและการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Prabnaron and Kaewrat (2006) และ ตฤณ สุขนวล (2550)

จากผลกระทบดังกล่าว เป็นที่น่าห่วงเกรงว่า อาจกลายเป็นเงื่อนไขซึ่งมีผลเสริมในเชิงลบต่อทัศนคติของชาวประมงพื้นบ้านที่มีต่อการบริหารจัดการประมงชายฝั่งน้ำจืดจากวิถีชีวิตประมง โดยกรมชลประทาน และสุมเสี่ยงต่อการเพิ่มขึ้นของความขัดแย้งในพื้นที่ ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วน of กรมชลประทาน กรมประมง รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเข้ามาสื่อสารและประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นชัดถึงการยอมรับต่อสิทธิและบทบาทหน้าที่ของกรมชลประทานในฐานะหน่วยงานผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการประมงชายฝั่งน้ำ แต่อย่างไรก็ดีชาวบ้านส่วนใหญ่ยังต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประมงชายฝั่งในลักษณะการรับรู้และเสนอแนะข้อคิดเห็น ทั้งนี้เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารในอันที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่เพื่อให้สามารถยอมรับและปรับตัวให้ก้าวพ้นสถานการณ์เชิงลบที่อาจมีขึ้นได้ ดังนั้น กรมชลประทานจึงควรนำเอาบทเรียนจากข้อติดขัดในการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ไม่เป็นไปตามรูปแบบหรือ

ขั้นตอนที่เหมาะสมในอดีต มาถอดบทเรียนร่วมกันกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งนี้เพื่อแสวงหาแนวทางที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันได้จากทุกฝ่ายโดยแท้จริง

แม้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะจำกัดเพียงกรณีศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ แต่ก็สามารถบ่งชี้ข้อเท็จจริงได้ว่า การบริหารงานแบบไม่มีส่วนร่วมหรือใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ไม่เป็นไปตามรูปแบบหรือขั้นตอนที่เหมาะสมของกรมชลประทาน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้สร้างผลกระทบต่อทรัพยากรประมง รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวประมงพื้นบ้านอย่างมาก ในขณะที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่หน่วยงานต่าง ๆ จะสามารถสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการประมงอย่างยั่งยืน ในอันที่จะบรรลุภารกิจจัดสรรน้ำ และสามารถที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรประมงเพื่อส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับชาวประมงพื้นบ้านได้พร้อมกัน โดยจำเป็นต้องบูรณาการความรู้ ความเข้าใจ โครงการและงบประมาณในส่วนที่กำกับดูแลเข้ากับความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการของชาวประมงพื้นบ้าน รวมทั้งภาคส่วนอื่น ๆ โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่อง ซึ่งเชื่อได้ว่าจะสามารถทำให้การจัดสรรทรัพยากรน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง สามารถตอบสนองต่อความต้องการและเอื้อประโยชน์สุขให้กับชาวบ้านได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินโครงการการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการบริหารจัดการประมงสายน้ำอุทกวิทยาสหวิทยาการประสิทธิ กรณีศึกษา: ชุมชนประมงพื้นบ้านในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

- (1) กรมชลประทาน ควรนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชนประมงพื้นบ้านไปประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการประมงสายน้ำ แบบมีส่วนร่วม โดยควรถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาเพื่อสร้างขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วม เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมและแบ่งปันข้อมูลในอันที่จะนำไปสู่การบูรณาการเพื่อกำหนดแนวทางที่ทุกฝ่ายยอมรับและได้ประโยชน์ร่วมกันมากที่สุด
- (2) กรมประมง ควรจัดทำข้อมูลเพื่อติดตามตรวจสอบสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของชนิดพันธุ์และปริมาณสัตว์น้ำอย่างใกล้ชิด เพื่อบูรณาการกับการบริหารจัดการประมงสายน้ำ ให้ทันเหตุการณ์และสามารถอำนวยความสะดวกต่อการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์น้ำ ตลอดจนกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างชุมชนกับกรมประมงในการจัดการทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืน

- (3) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ควรมีส่วนงานที่บูรณาการข้อมูลการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำตลอดจนระบบนิเวศจากการบริหารจัดการประตุน้ำที่ สามารถรายงานผลได้ทันที (Real Time) ทั้งนี้เพื่อเฝ้าระวังและกำหนดแนวทางฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศให้สามารถอำนวยความสะดวกต่อทรัพยากรประมงตามวิถีชีวิตได้อย่างยั่งยืน
- (4) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพตลอดจนเป็นสื่อกลางในการประสานงาน เพื่อให้เกิดบรรยากาศความร่วมมือกันในลักษณะกัลยาณมิตรระหว่างกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถลดผลกระทบและบรรเทาความเดือดร้อนที่อาจเกิดขึ้นกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในกรณีที่หลีกเลี่ยงไม่ได้
- (5) หน่วยงานฝ่ายปกครอง ในฐานะหน่วยงานบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนควรเพิ่มบทบาทในการติดตามช่วยเหลือและประสานทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ถึงเหตุผลตลอดจนข้อจำกัดต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น และอาจสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับบางกลุ่มได้ ตลอดจนควรมีแผนงานที่ชัดเจนในการช่วยเหลือประชาชนที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนอาชีพ ให้สามารถมีอาชีพใหม่ที่สร้างรายได้และดูแลครอบครัวได้อย่างมีศักดิ์ศรี
- (6) สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ควรเข้ามามีบทบาทในการศึกษาและวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการประตุน้ำฯ แบบมีส่วนร่วม ตลอดจนพัฒนาระบบการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการประตุน้ำอุทกวิทยาสงขลาฯ รวมทั้งพัฒนาแนวทางการปรับตัวของชุมชน เพื่อให้สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ด้อยไปกว่าเดิม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ควรศึกษาแบบแผนการบริหารจัดการประตุน้ำฯ ที่บูรณาการข้อมูลทางกายภาพ เช่น อนุกรมเวลาและข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับข้อมูลทางสังคม เพื่อให้ได้คำตอบของการบริหารจัดการประตุน้ำฯ ที่เป็นรูปธรรมและสามารถแก้ไขปัญหาได้จริง
- (2) ควรศึกษารูปแบบและขั้นตอนกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นแบบแผนให้หน่วยงานราชการหรือชุมชนอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ ได้